

HRVATSKI STUDENTI NA PARIŠKOM SVEUČILIŠTU U 14. I 15. STOLJEĆU

Mineo TANAKA, *Kobe (Japan)*

Prof. Mineo Tanaka, autor zanimljive disertacije „La Nation Anglo-Allemande de l'Université de Paris a la fin du Moyen âge”, koju je pod vodstvom prof. Jacquesa Le Goffa potkraj 1983. obranio na pariškoj Sorboni, spremno se odazvao da za čitaoce časopisa „Croatica christiana periodica” iznese rezultate svojih istraživanja o hrvatskim studentima iz krajeva pod ugarskom krunom, čija se imena i aktivnosti nalaze u registrima Anglo-njemačke nacije na Pariškom sveučilištu. Ostali naši studenti upisuju se kao studenti Francuske nacije, a redovnici prosjačkih redova (dominikanci i franjevci) u okviru svojih redovničkih kolegija. Tako je npr. glasoviti dubrovački dominikanac Ivan Stojković (1390/95–1443), profesor i ambasador Pariškog sveučilišta, pripadao kolegiju „jakobinaca”, prozvanom tako po dominikanskom samostanu u ulici sv. Jakova na lijevoj obali Seine u Parizu.

Profesori i studenti na pariškom i nekim drugim sveučilištima okupljaju se u srednjem vijeku unutar *nacija*, tj. prema zemljama iz kojih su dolazili. Od 13. stoljeća, Pariško sveučilište priznaje zavičajne statute četiriju nacija: francuske, normanske, pikardske i engleske, koja od 14. stoljeća prerasta u anglo-njemačku naciju¹. Normanska nacija obuhvaća studente iz Normandije, tj. iz crkvene pokrajine sa sjedištem u Rouenu. Pikardska nacija okuplja studente iz biskupija na sjeveru Francuske i u valonskom dijelu današnje Belgije. Francuskoj naciji pripadaju profesori i studenti podrijetlom iz šire Francuske i oni koji su dolazili s Apeninskog i Pirinejskog poluotoka, dok Anglo-njemačka nacija okuplja profesore i studente iz Engleske, Škotske, Irske, Njemačke i zemalja sjeverne Evrope. Ovoj naciji pripadaju i studenti iz Finske, Poljske, Češke, Moravske, Ugarske i Hrvatske.

Nacije sačinjavaju osnovni okvir sveučilišnog života u srednjem vijeku. Studenti polažu ispite gotovo isključivo unutar nacije kojoj pripadaju i pod vodstvom profesora svoje

¹ U proučavanju Anglo-njemačke nacije na Pariškom sveučilištu, značajan doprinos daju: G. C. BOYCE, *The English-German Nation in the University of Paris during the Middle Ages (1927)*; M. TOULOUSE, *La Nation Anglaise-Allemande de l'Université de Paris dès origines à la fin du 15e siècle (1939)*

nacije. S druge strane, svaka nacija ima vlastitu samoupravu i vodi registre u koje se marljivo upisuju vijesti iz sveučilišnog i studentskog života dotične nacije. *Prokurator*, kao službeni predstavnik nacije, u *Knjigu prokuratora* pomno upisuje imena studenata, njihove akademske naslove, registrira zaključke skupština i druge događaje od značaja za život i rad vlastite nacije. *Blagajnik* marljivo vodi svoj dnevnik i blagajničku knjigu (*Liber receptorum*). U ovom prilogu osvrnut ćemo se na studente iz hrvatskih krajeva prema podacima iz *Knjige prokuratora* (1333–1425) i *Knjige blagajnika* (1333–1452) Anglo-njemačke nacije na Pariškom sveučilištu².

Pošto su utemeljena sveučilišta u Heidelbergu, Pragu i Beču, studenti iz Srednje i Istočne Evrope rjeđe se odlučuju na put u daleki Pariz, Začudo, studenti iz Hrvatske, a radi se uglavnom o vrlo siromašnim studentima, još uvijek se odlučuju za grad na Seini i Francusku. Svi odreda prihvaćaju izazov tada najslavnije znanstvene ustanove u Evropi, mnogi s uspjehom dovršavaju započeti studij, a neki su svojim znanjem i ugledom proslavili svoje i narodno ime na kršćanskom Zapadu.

Svaki student Pariškog sveučilišta koji je želio postići stupanj magistra „artium” (slobodnih umijeća) susljedno se trebao podložiti nizu od tri ispita koji odgovaraju trima tada priznatim sveučilišnim naslovima: naslovu samostalnog predavača (*determinatio*), licencijatu (*licentia docendi*) i stupnju magistra (*magisterium, inceptio*)³. Svaki je kandidat u načelu morao odgovoriti traženim uvjetima za jedan od tri navedena stupnja. Trebalo je također misliti na plaćanje ispitnih pristojbi, čija je visina odgovarala iznosu petotjednih troškova u odnosu na materijalne mogućnosti studenta⁴. Za naslov samostalnog predavača (*determinatio*), prvi stupanj poslije *bakalaureata*, trebalo je položiti poseban ispit i voditi javne rasprave (*disputae*), koje su se održavale tijekom čitave korizme. S naslovom samostalnog predavača (*determinatio*) svaki se student mogao prijaviti za ispit licencijata. Obrani ovog stupnja moglo se pristupiti dvaput mjesečno tijekom proljeća. Nakon ispita za magisterij, koji su se održavali također tijekom proljeća, na posebnoj svečanosti u okviru nacije novopromaknuti su se primali u društvo „magistara slobodnih umijeća” (*artium*).

Oko dvije trećine studenata Pariškog sveučilišta je nakon položenog prvog stupnja (*determinatio*) s uspjehom polagalo licencijat, dok je posljednja trećina zauvijek napuštala grad na obalama Seine. Jedna četvrtina studenata s položenim licencijatom pokušala je još iste godine postići naslov magistra „artium”, polovica je to nastojala postići sljedeće godine, a posljednja četvrtina dvije ili više godina kasnije. Hrvatski studenti, koji su re-

2 *Liber procuratorum* nalazi se u arhivu Pariškog sveučilišta (Reg. 2–1 a 8), a izdanje su priredili: H. DENIFLE – E. CHATELAIN, *Auctarium chartularii universitatis parisiensis* (cit. *Auct.*), sv. I–II, Paris 1894–1897; Ch. SAMARAN – E. A. VAN MOE, sv. III, Paris 1938. *Liber receptorum* čuva se u Nacionalnom arhivu pod sign. H. 2587–2588 (izd. A. L. GABRIEL – G. C. BOYCE, *Auct.*, sv. VI, Paris 1964).

3 Usp. H. RASHDALL, *The Universities of Europe in the Middle Ages*, sv. I (1936), str. 439–446 (izd. priredili F. M. POWICKE i B. EMDEN).

4 Usp. H. DENIFLE – E. CHATELAIN, *Chartularium universitatis parisiensis* (cit. *Chart.*), sv. I–IV, Paris 1889–1897, posebno sv. II, str. 673. O pojedinačnim problemima u odnosu na stipendije usp. M. TANAKA, *La Nation Anglo-Allemande* (rkp.), str. 233–246.

dovito spadali među najsiromašnije, pokušali su magistrirati još iste godine ili odmah u sljedećoj⁵.

Iz naše analize proizlazi da od sedam hrvatskih studenata, koji su u 14. i 15. stoljeću u okviru Anglo-njemačke nacije na Pariškom sveučilištu završili fakultet slobodnih umijeća (dakle sa 100-postotnim uspjehom), čak petorica (71,42 posto) upisuju više studije na Fakultetu medicine (1), odnosno na Fakultetu teologije (4). U Anglo-njemačkoj naciji, pedeset posto studenata sa završenim fakultetom „artium” napušta Pariz, a samo oko petnaest posto studenata iste nacije upisanih na tri viša fakulteta (medicine, prava i teologije) s uspjehom dovršava započeti studij. Kod hrvatskih studenata taj postotak dostiže čak 57,14 posto, jer jedan od njih (Mihael Jurjev iz Trogira) postaje doktor medicinskih znanosti, dvojica postižu doktorate iz teologije (Juraj iz Slavonije i Martin Berek), a četvrti (Pavao iz Slavonije) ima licencijat teologije. Valja naglasiti da su studenti iz Hrvatske redovito siromašni, ali odlučni da započete više studije okruno uspjehom. Isto tako, treba istaknuti da se malobrojni hrvatski studenti na Pariškom sveučilištu, u nedostatku profesora vlastite narodnosti, povjeravaju vodstvu magistara drugih narodnosti⁶.

* * *

JURAJ RAIN IZ SLAVONIJE, koji se 1378. i 1388. nalazi na popisu studenata pariške Sorbone⁷, postiže godine 1400. licencijat iz teologije⁸. Godine 1403. upisan je u *rotulus* Pariškog sveučilišta kao Juraj de Rayn, magistar teologije⁹. U spomenutom se dokumentu deklarira „svećenikom akvilejske dijeceze”. U *Knjizi prokuratora* Anglo-njemačke nacije, spominje se u pet navrata kao Juraj de Sorbonna. Još 1392. javlja se uz njegovo ime akademski naslov „magister artium”¹⁰. Kako nema dokumenata o Jurjevom napredovanju na Fakultetu slobodnih umijeća, može se pretpostaviti da je licencijat i magisterij „artium” postigao negdje između 1383. i 1392. godine, jer se iz spomenutog razdoblja nije sačuvala *Knjiga prokuratora* Anglo-njemačke nacije. U travnju 1392, magistar Juraj de Sorbonna „de Alemannia superiora” izabran je za predstavnika Anglo-njemačke nacije u komisiju za obnovu triju pariških kolegija koje je spomenuta nacija imala u Parizu. Za suradnike u poslu dodijeljeni su mu Nizozemac magister Egidius Jutfaes iz Utrechta „de Alemannia inferiora” i Škot Robert of Cardeny, blagajnik spomenute nacije¹¹. Iz dokumenta proizlazi da je Anglo-njemačka nacija na Pariškom

5 M. TANAKA, *La Nation Anglo-Allemande*, str. 56 i dalje.

6 *Auct.*, I, 500.

7 A. FRANKLIN, *La Sorbonne, ses origines, sa bibliothèque*, Paris 1875, str. 227. [O Jurju iz Slavonije v. F. ŠANJEK – J. TANDARIĆ, *Juraj iz Slavonije (oko 1355/60–1416), profesor Sorbonne i pisac, kanonik i penitencijar stolne crkve u Toursu*, *Croatica christiana periodica*, VIII (1984) 13, str. 1–23; F. ŠANJEK, *Naš glagoljaš profesor Sorbonne u 14. stoljeću*, *Kana* XV (1984) 4, str. 28–30].

8 *Chart.*, IV, 43.

9 *Chart.*, IV, 77.

10 *Auct.*, I, 662.

11 *Auct.*, I, 662.

sveučilištu podijeljena potkraj 14. stoljeća na tri zavičajne grupe ili provincije. Kako je Egidius Jutfaes bio najstariji magistar Donjonjemačke provincije, a Robert of Cardeny jedini magistar iz Škotske, s pravom se pretpostavlja da je Juraj pripadao među časnije magistre Gornjonjemačke provincije. Isti posao povjeren mu je i u travnju 1393. godine¹². Kad je 1399. došlo do spora između magistra Andrije iz Bavarske i nizozemskih magistara Johannes de Campena i Johannes de Yselsteina, uprava Anglo-njemačke nacije izabire Johannes de Campena iz Austrije i Jurja iz Slavonije za zastupnike Andriji iz Bavarske¹³.

Crna kuga, koja je od svibnja 1399. do studenoga iste godine harala glavnim gradom Francuske, prisilila je mnoge profesore i studente da napuste Pariz, ali je Juraj ostao vjeran sveučilištu u gradu na obalama Seine¹⁴, gdje će godinu dana kasnije položiti ispite za licencijat iz teologije (1400). Ime Jurja iz Slavonije nalazi se na velikom *rotulusu* sveučilišta, poslanom papi Benediktu XIII. u Avignon (1403), što potvrđuje da ova ugledna znanstvena ustanova nije u to vrijeme uz papu Urbana VI. Uz Jurjevo ime navodi se i njegova nova kvalifikacija: doktor teologije.

MIHAEL JURJEV IZ TROGIRA (Michael Georgii de Tragurio), magistar iz Ugarsko-hrvatskog kraljevstva, poslao je 1452. godine upravitelju Anglo-njemačke nacije na Pariškoj univerzi šest zlatnih škuda¹⁵. Ovom gestom htio je spomenutom sveučilištu nadoknaditi ispitne pristojbe od prije trideset i sedam godina, koje kao siromašni student tada nije mogao platiti. Kasniji doktor medicine, Mihael Jurjev položio je tokom 1415. godine sva tri akademska stupnja (*determinatio*, *licentiatus*, *magisterium*) na Fakultetu slobodnih umijeća Pariškog sveučilišta pod vodstvom magistra Ivana iz Leydena¹⁶. Po završetku fakulteta slobodnih umijeća, Mihael je najvjerojatnije pošao u Montpellier, gdje je s uspjehom završio fakultet medicinskih znanosti. Kao doktor medicine, nastanio se u Akvitaniji gdje je, svakako prije 1446. godine, postao osobni liječnik nadbiskupa Bordeauxa, odakle je po svom sinu Petru poslao novčani dar Pariškom sveučilištu.

PETAR TROGIRANIN. Mihael Jurjev iz Trogira poslao je 1452. godine Pariškom sveučilištu šest zlatnih škuda po svom sinu Petru, magistru „artium”¹⁷. Kao student dijeceze Bordeaux, s izuzetno visokom stipendijom od osam zlatnika i šest novčića, Petar je 1451. godine u okviru Francuske nacije položio ispite za stupanj samostalnog predavača (*determinatio*), a godinu dana potom *licencijat* i *magisterij*¹⁸.

12 *Auct.*, I, 676.

13 *Auct.*, I, 794.

14 *Auct.*, I, 805 i 831.

15 *Auct.*, II, 892 i VI, 223.

16 *Auct.*, II, 190, 194 i 196.

17 *Auct.*, II, 892.

18 *Auct.*, V, 424, 483 i 489 (*Liber procuratorum* Francuske nacije, izd. 1942, Ch. SAMARAN i E. A. VAN MOE).

MARKO IZ SRIJEMA, uz stipendiju od osam zlatnika, pod vodstvom Nizozemca magistra Johannes de Johannisa iz Leydena, postiže 1420. sva tri akademska naslova koje je davao Fakultet slobodnih umijeća na Pariškom sveučilištu: *determinatio*, *licencijat* i *magisterij*. Marko je jedan od posljednjih studenata kojemu polazi za rukom položiti ispite za sva tri akademska naslova u tijeku jedne godine¹⁹.

BENEDIKT IZ SRIJEMA. U matrikulama Kölnskog sveučilišta za akad. god. 1421 – 1422. spominje se Benedikt iz Srijema, uz čije se ime navodi da je naslov magistra „artium” i bakalaureat iz teologije postigao na Pariškom sveučilištu²⁰.

PAVAO NIKOLIN IZ SLAVONIJE spominje se u dokumentima Pariške univerze kao student i svećenik zagrebačke dijeceze²¹. U jednom dokumentu izričito stoji: „Ovaj za sebe tvrdi da je iz Ugarske (tj. iz Ugarsko-hrvatskog kraljevstva, op. prev.), ali se govori da je zapravo iz Slavonije.”²² Stupanj samostalnog predavača (*determinatio*) položio je 1418. pod vodstvom magistra Johannes Wenka, dok je licencijat i magisterij postigao pod vodstvom škotskog magistra Thomasa de Lyna. Kao siromašni student, Pavao je oslobođen plaćanja uobičajenih ispitnih pristojbi²³. Nakon postizanja naslova magistra slobodnih umijeća, Pavao iz Slavonije upisuje teološki fakultet na kojem je – svakako prije ljeta 1422. – postao „baccalaureus formatus” teologije na Pariškom sveučilištu²⁴.

Čini se da je Pavao postao ugledan član Pariške univerze. Jednom zgodom ponudio se kao jamac svom zemljaku Martinu Bereku, koji nije mogao uplatiti ispitne pristojbe²⁵. Kad je 1424. došlo do spora između ove dvojice, Pavao se sukobljava najprije s vodstvom Anglo-njemačke nacije, a zatim i s upravom Pariškog sveučilišta²⁶. Spor je izgladen tek 1439. godine, kada je Pavao iz Slavonije opet uključen u rad Anglo-njemačke nacije na Pariškom sveučilištu²⁷. Spomenute je godine na Teološkom fakultetu istog sveučilišta postigao licencijat²⁸. Njegov daljnji rad nije, na žalost, poznat.

KUZMA ŠIMUNOV (Symonis) spominje se prvi put u registrima Pariškog sveučilišta 1431. godine, kada je postigao stupanj bakalaureata²⁹. Za njega se kaže da je u grad na

19 *Auct.*, II, 272–274.

20 Usp. H. KEUSSEN, *Die Matrikel der Universität Köln*, sv. I, str. 185 (ovaj prvi svezak obuhvaća godine 1389–1466).

21 *Chart.*, IV, 417.

22 *Chart.*, IV, 465.

23 *Auct.*, II, 241–243.

24 *Chart.*, IV, 417.

25 *Auct.*, II, 310.

26 O ovom sporu v. A. L. GABRIEL, *Martin de Bereck, Proctor and Rector at the University of Paris (1423–1432)*, Garlandia. Studies in the History of the Mediaeval University, 1969, str. 128–130.

27 *Auct.*, II, 509–510.

28 *Auct.*, II, 510. Usp. također *Auct.*, II, 339, br. 3.

29 *Auct.*, II, 447.

obalama Seine došao iz zagrebačke biskupije. Kao siromašni student, dakle oslobođen plaćanja školarine i ispitnih pristojbi, Kuzma je s uspjehom položio licencijat i magisterij na Fakultetu slobodnih umijeća³⁰. Pošto je u veljači 1433. postao „magister artium”, radio je još neko vrijeme u okviru Anglo-njemačke nacije. U rujnu iste godine prisustvuje godišnjoj skupštini svoje nacije³¹, ali nedugo poslije toga čini se da za stalno napušta Pariz.

MARTIN BEREK. U registrima Anglo-njemačke nacije na Pariškom sveučilištu istaknuto je da je Maržin Berek podrijetlom iz Ugarske. Navodi se, međutim, da je, kao i Pavao iz Slavonije, bio iz zagrebačke dijeceze. Godine 1422. postiže bakalaureat, a godinu dana kasnije magisterij na Fakultetu „artium”. Vrlo aktivno se uključuje u profesorski i administrativni rad Anglo-njemačke nacije na sveučilištu. Nakon završenog studija „slobodnih umijeća”, upisao je teologiju. Godine 1430. postiže bakalaureat na Teološkom fakultetu u Parizu, a samo dvije godine kasnije izabran je za rektora Anglo-njemačke nacije sveučilišta u gradu na obalama Seine³².

Prev. F. Šanjek

30 *Auct.*, II, 469–470.

31 *Auct.*, II, 472.

RESUME

Au Moyen âge, l'université était à la fois studium et universitas magistrorum et scolarium; studium signifiait établissement d'enseignement supérieur, universitas désignait l'organisation corporative qui faisait fonctionner le studium et en garantissait l'autonomie. A l'intérieur de cette réalité fondamentale qu'était l'université, des subdivisions sont apparues au cours du 13e siècle: les facultés et les nations.

A Paris, les facultés s'individualisèrent dans les années 1200–1220. On y compte la faculté des arts et celles de droit, de théologie et de médecine. La subdivision en nations n'existait pas dans toutes les universités. A Paris, il y avait quatre nations, à la définition géographique assez vague: la nation française, la nation normande, la nation picarde et la nation anglaise (puis, anglo-allemande), qui était aussi celle des étudiants d'Europe centrale et septentrionale.

A la fin du Moyen âge, de nouvelles universités se fondèrent un peu partout dans l'Europe, notamment dans des régions où la nation anglo-allemande de l'université de Paris devait recruter ses membres. Après la création des universités de Vienne et de Prague, un certain nombre d'étudiants venant de l'Europe centrale continuaient à fréquenter l'université de Paris. Parmi eux, les étudiants venant des régions croates se distinguèrent par leur assiduité et leur intelligence. Ils sont en général très pauvres mais ils parviennent tous à la maîtrise des arts à la Faculté des arts (des Lettres). L'un d'eux a poursuivi les études en médecine et les quatre autres se sont inscrits à la Faculté de théologie. Michel de Trogir a obtenu le doctorat en médecine, Georges de Slavonie et Martin Berek le doctorat en théologie, Paul de Slavonie était licencié en théologie etc. Malgré la distance et une situation économique souvent précaire, les étudiants croates viennent à Paris avec la détermination de réussir dans leurs études.